

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Кузь Тетяни Володимирівни
на тему «Адміністративно-правове регулювання державної
реєстрації актів цивільного стану в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
галузі знань 08-Право за спеціальністю 081-Право

Актуальність теми дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Кузь Тетяни Володимирівни на тему «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» є актуальною, своєчасною, оскільки адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану є важливим інститутом адміністративного права. Правові аспекти актів цивільного стану, як інституту адміністративного права, міжгалузевого інституту, елементу правового статусу фізичної особи, юридичних фактів, як контрольно-наглядової функції держави, формуються на підставі відносин у суспільстві, що розвиваються на національному та міжнародному рівнях. Зміна суспільної ідеології у контексті сприйняття імперативних принципів реєстрації актів цивільного стану, формалізованих процедур документального оформлення окремих правовідносин, а також цифровізація усіх суспільних процесів зумовлює необхідність поглибленого дослідження та розробку пропозицій щодо вдосконалення системи державної реєстрації актів цивільного стану.

Авторка при написанні роботи використовує значну кількість наукової літератури, опрацьовує нормативно-правові акти та судову практику. Отримані результати дослідження та положення, що виносяться на захист, містять елементи наукової новизни та мають практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Висновки і рекомендації, наукові положення, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими, що підтверджується всебічним аналізом значного переліку літературних джерел з досліджуваної теми, нормативно-правових актів. Дисертантка використала достатню кількість сучасних загальнонаукових та спеціальних принципів, підходів, теорій, методів.

В основу дисертаційної роботи покладені фундаментальні положення адміністративно-правової науки, наукові розробки з проблематики державної реєстрації актів цивільного стану. Дослідження спирається також на здобутки суміжних наукових галузей, зокрема, державного управління, економіки, соціології.

У роботі активно використовуються загальнонаукові методи пізнання, зокрема, метод системного аналізу, який дозволив дослідити складові елементи системи державної реєстрації актів цивільного стану, а також правовий статус органів державної реєстрації актів цивільного стану, як суб'єктів адміністративних правовідносин (*підрозділи 1.2., 1.3.*).

Застосування методології системного аналізу надало можливість проаналізувати організаційно-правові основи діяльності суб'єктів у системі

державної реєстрації актів цивільного стану, їх функціональні ознаки та характеристики, а також визначити загальні тенденції реформування процедури державної реєстрації актів цивільного стану (підрозділи 2.1., 2.2.).

Метод системно-функціонального та структурно-функціонального аналізу сприяв систематизації складових системи надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, а також здійсненні комплексного дослідження поняття та видів процедур державної реєстрації актів цивільного стану (підрозділ 2.1.).

Метод документального аналізу використано для вивчення особливостей нормативно-правових актів, що регламентують процес державної реєстрації актів цивільного стану (підрозділи 1.2., 1.3.). Метод компаративістського аналізу дозволив проаналізувати міжнародний досвід правового забезпечення реєстрації актів цивільного стану та сформулювати відповідні пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства (підрозділи 3.1., 3.2.).

Метод спостереження дозволив вивчити причини, що дестабілізують систему державної реєстрації актів цивільного стану в умовах воєнного стану, а також шляхи її стабілізації (підрозділи 3.1. і 3.2.).

Розгляд та вирішення поставлених завдань дозволили дисертантці, у кінцевому підсумку, досягнути встановленої мети дослідження. Достовірність наукових положень підтверджується значною кількістю публікацій. Загалом представлені результати дослідження є цілком обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна, представлена у дисертації, її основні наукові положення, висновки та рекомендації. Оцінюючи основні здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на окремі результати, що є новими. Так, заслуговує схвалення запропоноване авторкою узагальнення доктринальних підходів до формування нової парадигми стандартизації адміністративно-правового регулювання діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану.

Уперше дисертанткою сформульовано авторське визначення поняття «адміністративна процедура реєстрації актів цивільного стану», під якою вбачається сукупність адміністративно-процесуальних дій, що забезпечують вирішення індивідуальних реєстраційних справ щодо дій та подій життя людини, які впливають на виникнення, зміну або припинення її прав та обов'язків, які здійснюються уповноваженими органами у сфері виконавчої діяльності, що виражається у санкціонуванні, офіційному визнанні за певними суб'єктами прав та правового статусу.

Доведеною і обґрунтованою вважаємо позицію Кузь Т.В. про те, що адміністративні процедури реєстрації актів цивільного стану є неюрисдикційними, тобто такими, що носять позитивний характер, ініціюються заявником шляхом подання заяви встановленого зразка до відповідного адміністративного органу.

Обґрунтованим вважаємо висновок про те, що народження є заявною адміністративною процедурою з визначеним терміном її здійснення – не

пізніше одного місяця з дня народження дитини. За загальним правилом державна реєстрація народження проводиться органами ДРАЦС за місцем народження дитини або за місцем проживання її батьків чи одного з них, проте під час воєнного стану запроваджена повна екстериторіальність, що передбачає можливість звернення до будь-якого органу в системі органів ДРАЦС.

У тексті дослідження дисертанткою вміло обґрунтовується на основі глибокого аналізу іноземного досвіду багатьох держав, які саме стимулюючі елементи діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану мають бути офіційно закріплені в нормах діючого законодавства.

Цілком погоджуємось із пропозицією Кузь Т.В. щодо необхідності удосконалення напрямів реформування адміністративно-правового регулювання діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Загалом, пропоновані положення, що виносяться на захист є авторськими, чітко сформульовані, логічні, науково виважені та обґрунтовані у роботі, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації та їх достовірність. Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Кузь Т.В. дає підстави стверджувати, що у проведеному науковому дослідженні запропоновано актуальну концепцію впровадження європейських стандартів діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Обґрунтовуючи ті чи інші положення, авторка опирається на дослідження вітчизняних та іноземних вчених, вміло обґрунтовує власні судження, висновки та пропозиції.

Аналіз змісту дисертації засвідчує, що її авторка володіє належним рівнем проведення наукового аналізу, узагальнення та формування обґрунтованих висновків. Дисертанткою проаналізовано значну кількість літературних джерел (274 найменування), на кожне з яких дано вірне посилання. Вказане засвідчує не лише академічну добросовісність Кузь Т.В., а й глибину проведеного нею дослідження.

Заслуговує на схвалення глибокий аналіз іноземного досвіду не лише впровадження оновленого механізму стандартів діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану, а й практики його використання, що дозволяє робити обґрунтовані висновки про доцільність імплементації такого досвіду в національне законодавство.

Теоретичні та практичні висновки, що містяться в дослідженні, спрямовані не лише на вирішення виявлених в ході дослідження проблем, а й можуть стати підґрунтям для подальших наукових пошуків у досліджуваній сфері відносин.

У процесі здійснення дисертаційного дослідження використано цілу систему методів наукового пізнання, зокрема діалектичний, формально-

логічний і структурно-функціональний, логіко-семантичний, прогностичний, наукової абстракції, методи аналізу та синтезу, системно-структурний.

Структура і зміст роботи відповідають меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 293 сторінки, з яких 233 сторінки основного тексту. У роботі наведено 6 додатків. Список використаних джерел містить 274 найменування.

Особистий внесок здобувача. Теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, які характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані авторкою особисто.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Наукове значення результатів дисертаційного дослідження полягає в узагальненні теоретичних положень попередніх досліджень та практичних рекомендаціях стосовно удосконалення законодавства України, яке регламентує процес державної реєстрації актів цивільного стану.

Обґрунтовані у дисертаційному дослідженні наукові висновки та пропозиції може бути використано у:

- *нормотворчій діяльності* – для удосконалення механізму адміністративно-правового забезпечення процедури державної реєстрації актів цивільного стану;

- *науково-дослідній сфері* – як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших наукових досліджень базових елементів механізму адміністративно-правового забезпечення державної реєстрації актів цивільного стану;

- *правозастосовній діяльності* органів державної влади та місцевого самоврядування – для вирішення спорів у сфері захисту прав та законних інтересів громадян під час державної реєстрації актів цивільного стану;

- *освітньому процесі* – викладання дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративно-процедурне право», «Сімейне право», також для підготовки підручників, навчально-методичних посібників, нових навчальних курсів.

Повнота викладу результатів дослідження в публікаціях. Основні положення дисертаційної роботи викладені у 15 наукових працях, з яких: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 7 праць апробаційного характеру.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація на тему «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» не містить порушень академічної доброчесності. Структура дисертації складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків. Оформлення дослідження відповідає відповідним вимогам.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації, її окремих положень та оформлення

Як і будь-яке наукове дослідження рецензована робота містить окремі дискусійні положення.

У висновках до першого розділу дисертації аспірантка пропонує, з метою утвердження принципів сервісної держави та забезпечення впровадження євроінтеграційних процесів у сфері надання адміністративних послуг, надати повноваження щодо державної реєстрації зміни статі органам Державної міграційної служби, а також запровадити пілотний проект щодо реєстрації зміни імені органами ДМС. Проте така позиція авторки потребує додаткового обґрунтування, а саме, чи доцільно наділяти відповідними повноваженнями органи ДМС з позиції їх компетенції. Також Положення про Державну міграційну службу України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 360 вже передбачає широке коло повноважень відповідних органів. Розширення цих повноважень може призвести до надмірного завантаження службовців ДМС та зниження якості надання адміністративних послуг.

Кузь Т.В. запропоновано проект змін до Сімейного Кодексу України та Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» щодо особливостей реєстрації шлюбу з іноземцями та на тимчасово окупованих територіях. Проте, 29 березня 2024 р. було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проекту щодо проведення державної реєстрації шлюбу в електронній формі» № 345. Дисертантка пропонує багато прогресивних ідей у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, проте поза увагою залишає зазначений важливий проект цифровізації цього процесу і відповідні законодавчі зміни та ініціативи в сфері державної реєстрації актів цивільного стану, необхідні для їх належного регулювання.

Категорія адміністративно-правового супроводу, як комплексного міжгалузевого інституту є новою для вітчизняної правової дійсності, тому додаткової аргументації потребує позиція авторки щодо розмежування категорій «адміністративно-правовий супровід», «адміністративно-правове регулювання» та «адміністративно-правове забезпечення».

У своїй дисертації (сторінки 23, 50, 60, 69 та інші) дисертантка, говорячи про органи державної реєстрації актів цивільного стану, їх компетенцію та повноваження використовує такі категорії як «виконавчі органи державної влади», «органи державної влади» або «органи виконавчої влади», не враховуючи при цьому ще одну групу відповідних органів, а саме виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, які є органами місцевого самоврядування.

Кузь Т.В. запропоновано проект змін до статті 4 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», а саме, доповнити перелік органів державної реєстрації актів цивільного стану «старостою і ЦНАП». Проте, відповідно до ст. 54-1 Закону України «Про місцеве самоврядування» «староста працює на постійній основі в апараті відповідної ради та її виконавчого комітету, а в разі обрання членом цього виконавчого комітету - у виконавчому комітеті ради», таким чином є посадовою особою

виконавчого органу та може вважатися суб'єктом, уповноваженим на виконання державної реєстрації актів цивільного стану. Відповідно до статті 12 Закону України «Про адміністративні послуги» ЦНАП це також постійно діючий робочий орган або виконавчий орган органу місцевого самоврядування. Тому вважаю недоцільним переобтяжувати рамковий закон. Оскільки наділення повноваженнями у сфері державної реєстрації актів цивільного стану старости та ЦНАП, як виконавчих органів місцевого самоврядування, це питання взаємодії та делегування відповідних повноважень, яке повинне бути вирішене на рівні підзаконних нормативно-правових актів.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер та не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Кузь Тетяни Володимирівни на тему «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» є завершеним самостійним науковим дослідженням, оформленим відповідно до встановлених вимог, містить науково-обґрунтовані положення, у яких викладено та обґрунтовано авторський підхід щодо розуміння адміністративно-правового регулювання державної реєстрації актів цивільного стану.

Загальний висновок. Висловлені зауваження та пропозиції мають дискусійний характер і не применшують загальне позитивне враження від виконаної на належному науковому рівні роботи.

Результати дослідження відзначаються науковою новизною, мають практичну цінність, свідчать про те, що поставлені авторкою завдання виконані, мета досягнута.

З огляду на це, є всі підстави вважати, що виконана дисертаційна робота є самостійною, цілісною, завершеною науковою працею щодо дослідження сучасних підходів, а також вивчення та вирішення проблем адміністративно-правового регулювання державної реєстрації актів цивільного стану.

Узагальнюючи наведене вище, можна зробити висновок про те, що дисертаційна робота Кузь Тетяни Володимирівни на тему «Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» відповідає вимогам до дисертацій такого рівня і рекомендується до прилюдного захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081-Право.

Рецензентка:

докторка юридичних наук,
доцентка кафедри адміністративного права
та судочинства Західноукраїнського
національного університету

